

Tomáš Halík – nové “Evanjelium” podľa „Cimrmanológa“

Radomír Malý

29. novembra 2019 ✚ Kultúra ✚ Recenzie

V jednej zo scénok Divadla Járy Cimrmana diskutujú učenci – cimrmanológovia o nedochovanej vedeckej knihe Cimrmana „Kamene“, pojednávajúcej vraj o mineráloch a horninách, ako napovedá sám názov. Lenže tu vstane jeden „odborník“ a kategoricky vyhlási, že sa všetci mýlia. „Kamene“ vraj sú urologickou štúdiou, t. j. štúdiou o kameňoch v obličkách a močovom mechúre. Názov teda znamená niečo úplne iné, než by čitateľ logicky predpokladal.

Presne tohto „cimrmanológa“ mi pripomína prof. Dr. Tomáš Halík po prečítaní jeho diela Noc zповědníka. Aj on totiž používa rovnaký postup: chápe pod tradične zavedenými a známymi pojmi niečo úplne iné, než to, čo znamenali doposiaľ. Lenže onen cimrmanológ vykazuje v porovnaní s ním väčšie kvality, lebo dokáže vysvetliť, čo termín „kamene“ podľa neho znamená, čo ale otec Halík nedokáže. Hovorí len o akomsi „hlbšom zmysle“, ktorý je skrytý v tradičnom termíne, ktorý vraj v skutočnosti nevypovedá o tom, o čom podľa logiky, zmyslu a zdravého rozumu má vypovedať, ale vypovedá o niečom inom.

Pokiaľ by túto metódu otec Halík aplikoval v cimrmanológii, môžeme to brať ako vtip, on ju však používa na miestach, kde je to nielen nevhodné, ale priamo rúhavé: v teológii. A tu už končí všetka sranda.

Snáď najmarkantnejšie vynikne Halíkova „cimrmanovština“ tam, kde rozoberá teologický pojem „vzkriesenia“, teda „zmŕtvychvstania“ Ježiša Krista. Stojí za to doslova citovať pasáže z uvedenej knihy:

„Vzkriesenie Krista nie je žiadny ďalší zázrak z rady divov, na ktoré si už čitateľ Biblie zvykol, týmto pojmom (ak chcete obrazom, metaforou – lebo každá reč o Bohu je odkázaná na obrazy a metafory) má byť povedané omnoho viac... Veľkonočný príbeh je možné čítať dvojakým, úplne rozdielnym spôsobom. Buď ako drámu v dvoch dejstvách, pričom v dejstve prvom je spravodlivý a nevinný človek odsúdený a popravený, a v nasledujúcom, druhom dejstve je vzkriesený a prijatý Bohom. Alebo ako drámu jedného dejstva, v ktorom sa obe verzie príbehu odohrávajú súčasne. To prvé čítanie znamená, že „vzkriesenie“ je happyend a celý príbeh je potom typický mýtus alebo optimistická rozprávka s dobrým koncom. Taký príbeh si môžem vypočúť a myslieť si, že to asi tak nejak bolo (čo si ľudia pletú s „vierou“), alebo usúdiť, že to tak asi nebolo, že sa to takto – alebo vôbec –, neodohrало (a to si pletú s „nevierou“). Avšak najprv to druhé čítanie, „paralelné“, je to čítanie očami viery. Viera tu, samozrejme, znamená dve veci: jednak pochopenie, že ide o paradox (že tá druhá rovina príbehu, „vzkriesenie“, je reinterpretáciou tej prvej, a nie jej následné šťastné vyústenie), a jednak rozhodnutie spojiť tento príbeh s príbehom svojho života. To znamená, vojsť do príbehu: a v jeho svetle nanovo pochopiť a nanovo žiť svoj život, byť schopný uniesť jeho paradoxný charakter, nebáť sa paradoxov, ktoré život prináša.“

Vo vysvetľujúcej poznámke na str. 244 učený pán profesor potom píše: „Vzkriesenie je udalosť eschatologického charakteru – to chce naznačiť onen výraz „tretí deň“, ktorý nie je jednoducho časovým

údajom – patriacim do času -, ale potrebuje čas, aby vstúpila do srdca a myslí učeníkov a priniesla tam svetlo, umožňujúce im rovnako pochopiť zmysel Kristovho utrpenia a kríža.“

Foto: Tomáš Halík, zdroj: cs.wikipedia.org

Každý katolík aspoň priemerne vzdelaný vo svojej viere vie, že Kristove zmŕtvychvstanie patrí ku kľúčovým dogmám katolíckej náuky, ide o jednu zo základných právd viery. Všetci štyria evanjelisti a sv. Pavol v 1. liste Korinťanom nás podrobne informujú o udalostiach Kristovho vzkriesenia. Jeho hrob bol tretí deň ráno nájdený najprv ženami a potom tiež apoštolmi Petrom a Jánom prázdny, Ježišovo mŕtve telo tam nebolo, objavili sa tu aj anjeli, ktorí ženám zvestovali, že Pán vstal z mŕtvych. Kristus sa svojim učeníkom aj mnoho ďalším zjavoval živý, sv. Pavol píše o 500 bratoch dovedna. Tento príbeh, podľa otca Halíka „prvé čítanie“, sa od antických aj orientálnych mýtov výrazne líši tým, že ide o osobné svedectvo pisateľov Nového zákona aj mnohých ďalších ľudí, ktorí práve pre toto svedectvo podstúpili alebo boli pripravení podstúpiť mučenícku smrť. Kresťanský apologéta Quadratus píše r. 126 vo svojej Apológii, venovanej cisárovi Hadriánovi, že mnoho očitých svedkov, ktorí videli Krista po zmŕtvychvstaní, žilo veľmi dlho, niektorí z nich sa dokonca podľa neho „dočkali aj našich dní“. Cirkev od najranejšieho okamžiku svojej existencie takto predloženú udalosť pokladala za pravdivú a vždy v každom období dejín stále rovnako učila, že Spasiteľ tretieho dňa vstal vlastnou mocou z hrobu s osláveným telom, čo znamená takým, ktoré už nepodlieha ani bolesti, ani smrti a rozkladu, ako analyzuje už sv. Pavol v 15. kapitole 1. listu Korinťanom. Pre pravdivosť týchto udalostí položil r. 107 svoj život na popravisku žiak apoštola sv. Jána sv. Ignác Antiochijský. Kristovo vzkriesenie sa odlišuje od evanjeliových zázakov vzkriesenia Lazara, mládenca z Naimu a dcéry Jairovej, ktoré Pán vykonal v dobe svojho verejného pôsobenia, a to tým, že všetci traja boli Ježišom opäť „oživení“, vrátení do predchádzajúceho života a zomreli neskôr, zatiaľ čo zmŕtvychvstalý Kristus podľa sv. Pavla „už neumiera, žije navždy“.

Otec Halík, ako je zrejmé z citovaného textu, tomuto príbehu zmŕtvychvstania Pána neverí, teda vzkriesenie Krista popiera. Lenže proti tomuto vyjadreniu by sa určite veľmi tvrdo ohradil. Uviedol by zo svojej Noci zповědníka a iných spisov rad citátov o dôležitosti viery v zmŕtvychvstanie Ježiša, obrovskému významu tejto udalosti pre kresťanský život. A tu sme pri jadre problému. Otec Halík je schopný vehementne obhajovať zmŕtvychvstanie ako dôležitý a pozitívny faktor viery, ale dáva tomuto pojmu úplne iný význam než Cirkev behom svojej dvetisícročnej histórie. Podľa neho je bezvýznamná otázka, či bol hrob skutočne prázdny a či sa vzkriesený Ježiš zjavoval, tomu on sám, ako dokazuje citovaný text, neverí (hovorí predsa jasne, že ide o „mýtus“, „optimistickú rozprávku s dobrým koncom“). Dôležitý je iba akýsi „vstup do tohto príbehu“, ktorý sa vo svojom „paradoxe“ má spojiť s príbehom môjho života. To znie síce krásne, ale ako sa môže tento príbeh „spojiť“ s príbehom môjho života, ak nie je objektívne pravdivý? Budovať svoj život na

ilúzii alebo dokonca na klamstve, aj keď ušľachtilo znejúcom, nekončí nikdy dobre, ako svedčia životné osudy mnohých ľudí.

Otec Halík v absolútnom rozpore s vierou Cirkvi vysvetľuje zmŕtvychvstanie ako akúsi „reinterpretáciu“ udalosti ukrižovania Pána, nie ako nasledujúcu časť deja. Čo touto „reinterpretáciou“ mieni však nevysvetľuje. Čitateľ, hádaj trikrát. „Reinterpretácia“ znamená v preklade „prerozprávanie“. Logicky by to znamenalo, že tragédiu Kristovej smrti na Kalvárii môžeme „prerozprávať“ takto: umučený Ježiš žije ďalej vo svojom učení a apoštoli spoznávajú svoje poslanie hlásať ho celému svetu. V tomto zmysle teda podľa otca Halíka Kristus nezomrel, je „večne živý“ asi ako Lenin, o ktorom to isté po jeho smrti tvrdili bolševici: žije vraj naďalej vo svojich spisoch a myšlienkovom dedičstve, ktoré zanechal – a aby to zdôraznili, nabalzamovali jeho telo a dali do mauzólea. Tu môžeme pozorovať analógiu s Ježišovými žiakmi, ktorí, aby presvedčili seba aj svet, že Ježiš nezomrel, ale žije, vykonštruovali legendu o prázdnom hrobe a zjavovaní sa. Inak sa totiž nedá vysvetliť, čo je to „reinterpretácia“ príbehu ukrižovania, iba že by profesor Halík sám ponúkol výklad.

To však vôbec nebude potrebné. Urobil to už r. 1907 pápež sv. Pius X. v encyklike *Pascendi Dominici gregis* a v dekrete *Lamentabili sane*, kde niekoľkokrát ostro odsúdil „klamlivosť“ modernistov, ktorí síce výslovne nepopierajú žiadny článok viery, ale dávajú mu úplne iný obsah. Pápež – svätec pripomína v tejto súvislosti aj článok viery o zmŕtvychvstaní. V *Lamentabili* (čl. 36) odsudzuje napr. toto tvrdenie: „Zmŕtvychvstanie Spasiteľa nie je v pravom zmysle slova historická skutočnosť. Je to fakt čisto nadprirodzeného poriadku (ani dokázaný, ani dokázateľný), ktorý si kresťanské svedomie odvodilo z iných skutočností.“

Otec Halík ide ale ešte ďalej než zástancovia tézy odsúdenej sv. Piusom X. On nielenže zastáva názor, že zmŕtvychvstanie Spasiteľa nie je historickou skutočnosťou, lež nadprirodzeným poriadkom, ale aj otvorene hovorí, že udalosť vzkriesenia, popísaná v Novom zákone, je mýtom. To už je superheréza idúca ďaleko za odsúdenú modernistickú sentenciu, ktorá len potvrdzuje povzdych J. Maritaina, že „modernizmus na začiatku 20. storočia bol v porovnaní s neomodernizmom 60. rokov obyčajnou sennou nádchou“. „Náuka“ otca Halíka o Kristovom zmŕtvychvstaní ako o „mýte“ je tiež hrubou urážkou novozákonných autorov, ako aj celej ranej Cirkvi, pretože ak je to „mýtus“, tak si ho ona sama vymyslela. Obviňuje tým nepriamo apoštolov a prvých kresťanských mučeníkov z klamstva. Z otca Halíka by mal určite radosť T. G. Masaryk, ktorý sa v r. 1908 v „Čase“ rozhorčoval nad českými protestantami, že na rozdiel od nemeckých „nemajú teológov, ktorí by zázraky vyhodili z teológie a biblie...“, čím sa vraj podobajú dogmatickým katolíkom. Asi mu vôbec neprišlo na myseľ, že o sto rokov neskôr budú aj katolícki teológovia a publicisti také názory hlásať bez ohľadu na náuku Cirkvi. Kto poprie fyzickú realitu Kristovho zmŕtvychvstania, nie je len heretikom, ale aj nekresťanom. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že je nositeľom kňazského svätenia a pôsobí v oficiálnych štruktúrach Cirkvi, alebo – povedané slovami preláta R. Mädera –, „aj Judáš, Árius a Luther boli platne vysvätenými katolíckymi kňazmi“. V čo ale vlastne otec Tomáš Halík verí? O tom nás snáď najlepšie informuje práve kniha *Noc zповědníka*.

Markantnou ukážkou je jeho kritika známeho Gibsonovho filmu *Umučenie Ježiša Krista*. Otec Halík doslovne píše (s. 174): „Pohoršuje ma christologická heréza tohto filmu, v ktorom je dielo spásy nášho Pána podané ako jeho ľudský heroický výkon – Ježiš je tu pekne po americky vykreslený ako šampión, ako pribojník v znášaní bolesti, ktorý v ringu s diablom, tisíckrát knokautovaný, zase vstane – a nakoniec po

zásluhy vystúpi na stupeň víťazov. To, čo sme videli, nie je evanjelium, ale prepis kultovej knihy katolíckeho romantizmu 19. storočia, sadomasochistickej fantázie A. K. Emmerichovej...“ Preložené do zrozumiteľného jazyka: Otec Halík vôbec neverí v to, v čo Cirkev vždy verila a čo od prvopočiatku hlásala, totiž, že Ježiš Kristus dobrovoľne podstúpil kruté utrpenie pre našu spásu. Navyše má ešte tú drzosť, že z pozície tejto svojej neviery prehlasuje tradičnú vieru Cirkvi za „christologickú herézu“. Podvodne tvrdí, že umučenie Pána v Gibsonovej verzii „nie je evanjelium“, aj keď práve evanjeliá nás ako prvé informujú o krutom utrpení Ježiša Krista ako udalosti našej spásy, aj keď nie s tou drastickosťou, akú dokáže stvárniť iba film. Pavlove listy, hlavne list Židom, teologicky zdôvodňujú Kristove muky a jeho smrť ako zmiernu obeť Bohu, aby človek mohol byť naveky spasený. Odsúdenie, ktoré vzniesol na adresu Gibsonovho filmu a víziu bl. A. K. Emmerichovej, by mohlo byť úplne tými istými slovami uplatnené aj voči stredovekým alebo barokovým pašiám, ktoré si aj mnohí nekatolíci cenia ako prejav dramatického umenia.

Otec Halík, samozrejme, aj tu – ako aj v prípade zmŕtvychvstania –, neodmieta samotné pojmy vykúpenia a spásy a žongluje s nimi rovnako ako vyššie zmienený profesor cimrmanologie. Závislý na neomodernistických bludných teologických názoroch, vychádzajúcich z nemeckej klasickej filozofie od Kanta cez Hegla a Nietzscheho až po Heideggera, ich chápe ako „vykúpenie“ pre večnosť. Otec Halík verí v Krista ako v proroka, ktorý bol verný svojmu presvedčeniu až na smrť na kríži, nie ako v Božieho Syna (aj keď tento termín perfídne používa), ktorý sa rozhodol prijať toto kruté utrpenie preto, aby umožnil človeku znovu dosiahnuť nebo, večný život v Božej prítomnosti, ktorý stratil na úsvitu svojich dejín hriechom Adama a Evy.

V knihe otca Halíka je mnoho ďalších miest, ktoré sú v rozpore s katolíckou vierou, avšak tieto dve ukážky sú azda plne dostačujúce k objektívnemu skonštatovaniu sine ira et studio, že Tomáš Halík, katolícky duchovný správca študujúcej mládeže u sv. Salvatora v Prahe, zmýšľa v skutočnosti úplne nekatolícky, ak nie priam protikatolícky. Na s. 23 sa napríklad stretne s touto sentenciou: „Nepochopiť paradoxnú povahu kresťanstva vedie buď k prihlúplemu „vedeckému ateizmu“ (dokazovaním, že to celé nie je pravda), alebo k nemenej prihlúplym apologetickým, takzvaným „rozumným a nekontroverzným“ dokazovaním, že to celé je pravda...“. Pokiaľ niekto stavia na rovnakú úroveň primitívne čmáranice komunistickej protináboženskej propagandy a mohutné diela katolíckej apologetiky, tak sám vydáva svedectvo nielen o svojej viere, ale tiež o svojich znalostiach teológie a hlavne cirkevných dejín. Katolícka apologetika má za sebou rozsiahlu tradíciu od sv. Justína a Tertulliana v druhom storočí až po diela Adalberta Weisa a sv. Sebastiana Pelczara v storočí dvadsiatom. Každá katolícka apologetika od staroveku cez stredovek až po novovek bola postavená práve na „dokazovaní, že to celé je pravda“, inak by nebola apologetikou. Apologetika sa až do II. vatikánskeho koncilu prednášala na teologických fakultách a v seminároch, podľa otca Halíka to ale všetko bolo „prihlúple“.

Nedá sa, samozrejme, poprieť Halíkovu obrovskú inteligenciu a publicistické schopnosti, ktoré z neho učinili „mediálneho mága českého katolicizmu“. Lenže v tom je ďalšia „cimrmanovština“. Otec Halík, v skutočnosti hlboko nekatolícky až protikatolícky, je práve toto schopný vyložiť ako „autenticky katolícke“ a verejnosť – katolícka aj nekatolícka –, mu to z veľkej časti „baští“. Nie je sám, ale snáď nikto to nevie tak dobre ako on. Situácia je veľmi podobná Cirkvi v predrevolučnom Francúzsku 18. storočia, keď rozhodujúci vplyv na zničenie viery ľudu nemali Voltairove či Holbachove pamflety, ale kázne osvietenských prelátov Bernisa, de Briennea, Gobela, Talleyranda, Siéyesa a iných, ktorí sa dušovali, že hlásajú vieru, ale

v skutočnosti hlásali osvietenskú nevieru: klamlivo, rafinovane, inteligentne.

A nakoniec si dovoľím otca Tomáša Halíka, s ktorým sa poznám ešte z dôb totality z neoficiálnych cirkevných štruktúr, osloviť osobne:

Milý Tomáš, tieto riadky nie sú výrazom mojich „nevybavených účtov“ s tebou (o nijakých ani neviem), ako sa možno domnievaš. Nejde mi o nič iné, než o obranu viery tých málo katolíkov, ktorí ešte v tejto krajine zostali. Bol by som neúprimný, keby som nepovedal, že tvoje názory, hlásané menom Cirkvi, spojené s tvojím nevšedným umom a vzdelaním, považujem v tomto smere za jedno z najväčších nebezpečenstiev. Mnohokrát som ťa počul horliť pre vnútornú poctivosť. Prečo nejdeš sám príkladom? Vieš predsa veľmi dobre, že Cirkev nemôže tvoje názory akceptovať, ak teda v „jej mene“ hlásaš. Domnievaš sa, že konáš naozaj poctivo? Tvoj kolega Ivan Štampach si predsa len počíнал čestnejšie než ty. Keď pochopil, že jeho zmýšľanie nie je katolícke, z katolíckej Cirkvi odišiel. Keby si nasledoval jeho príklad, radosť by som z toho určite nemal, tak, ako nie je možné mať radosť zo žiadnej duše, ktorá odpadla, avšak predsa len by som si ťa dokázal vážiť viac ako teraz, keď ma znechucuješ svojimi cimrmanovskými hrami so slovami, ktoré lícia nevieru ako vieru a naopak, bez toho, aby si dokázal niečo konkrétne ponúknuť. Modlím sa za tvoje obrátenie.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/tomas-halik-nove-evanjelium-podla-cimrmanologa/>